

آشنایی با برخی نهادهای اقتصادی

بخش

۳

پول

فصل ۱

چرا می‌گویند
پول در اقتصاد مانند خون در رگ‌های انسان اهمیت دارد؟

تاریخچه پول

قبل از آن که پول به‌عنوان وسیله‌ی مبادله مورد استفاده قرار

گیرد، مبادلات به‌صورت کالا با کالا انجام می‌گرفت و هر کس کالاهای مازاد خود را با کالاهایی که بدان نیاز داشت، مبادله می‌کرد. این نوع مبادلات مشکلات زیادی به همراه داشت! برای مثال، فردی که مقداری گندم اضافی داشت و می‌خواست آن را با برنج معاوضه کند، باید فردی را می‌یافت که برنج اضافی داشته

۱- مشکلات مبادله‌ی پایایی :

الف) عدم تمایل هم‌زمان دو طرف به مبادله

ب) نبودن یک معیار سنجش ارزش

پ) فقدان وسیله‌ی بس‌انداز فردی

باشد. در ضمن حاضر باشد آن را با گندم معاوضه کند. این کار بسیار دشوار بود و مدت زمان زیادی طول می کشید تا انجام پذیرد. علاوه بر این، معیاری برای سنجش ارزش وجود نداشت؛ زیرا اگر فردی می خواست گندم خود را با برنج معاوضه کند، دقیقاً نمی دانست چه مقدار گندم را با چه مقدار برنج معاوضه نماید.

مشکلاتی از این قبیل موجب شد تا بشر در صدد یافتن راه حلی باشد که با استفاده از آن بتواند معاملاتش را راحت تر انجام دهد. انسان ها به تدریج که کالاهای خود را با هم مبادله می کردند، به تجربه دریافتند که بعضی از کالاها مشتریان بیشتری دارند و مردم به آنها علاقه ی بیشتری نشان می دهند.

البته در هر منطقه کالایی خاص مورد توجه بود؛ مثلاً در ایران غلات، در هندوستان صدف، در تبت چای و در روسیه پوست سمور خواهان بیشتری داشت. ساکنان این مناطق حاضر بودند کالاهای اضافی خود را با این کالاها معاوضه کنند؛ زیرا اطمینان داشتند که با دادن این کالاها می توانند کالاهای موردنیاز خود را دریافت نمایند. بدین ترتیب، این نوع کالاها به عنوان اولین پول مورد استفاده قرار گرفتند.

انواع پول در قدیم

خاک	صدف	دندان نهنگ	برنج
جو	چای	تنباکو	سنگ
نمک	کاغذ	چوب آبنوس	پارچه ی زربفت
چرم	پشم	قوری	ماهی خشک
ظرف چینی	گوسفند	اسب	بز
دارکوب	قایق	آهن	مس
مفرغ	برنز	نقره	طلا

پول فلزی

هر چند مبادله به وسیله ی کالاهای ذکر شده با سرعت بیش تر و راحت تر از مبادلات پایاپای انجام می گرفت اما پیشرفت جوامع و افزایش تولید مشکلات جدیدی را با خود به همراه آورد. از جمله ی مشکلات این بود که کالاهایی که به عنوان

وسیله‌ی مبادله مورد استفاده قرار می‌گرفتند، در صورتی که مدت زیادی بدون مصرف می‌ماندند، فاسد و غیرقابل استفاده می‌شدند. هم‌چنین، به دلیل حجم زیاد، فضای زیادی را اشغال می‌کردند.

تأمین جا برای محافظت از این کالاها، هزینه‌ی نگهداری آن‌ها را افزایش می‌داد و زیان دیدگی تولیدکنندگان را به همراه داشت. بدین ترتیب، بشر دریافت که این کالاها وسیله‌ی مناسبی برای معامله نیستند و به جای آن‌ها می‌توان از برخی فلزات مانند طلا و نقره استفاده کرد که نه تنها فسادناپذیرند بلکه حجم کمی دارند و حمل و نقل آن‌ها بسیار آسان است. به همین سبب انسان این فلزات را به‌عنوان پول برگزید و با به‌کارگیری پول فلزی، از مشکلات ناشی از به‌کارگیری کالاها در

مبادلات رهایی یافت. این انتخاب موجب گسترش تجارت در داخل کشورها و بین ملت‌ها شد و فعالیت‌هایی از قبیل دریانوردی و حمل و نقل را نیز رونق بخشید.

انتخاب فلزات نه تنها باعث تشویق افراد به فعالیت‌های مختلف شد بلکه زمینه‌ی اندوخته شدن ثروت‌های بزرگ را نیز فراهم آورد.

با وجود تأثیرات زیاد پول فلزی بر جامعه‌ی بشری، در این زمینه باز هم مشکلاتی وجود داشت که مهم‌ترین آن‌ها محدود بودن میزان طلا و نقره‌ی در دسترس بشر بود. از سوی دیگر، در مبادلات با حجم زیاد پول فلزی وسیله‌ی پرداخت مناسبی نبود.^۱

با توجه به این که با افزایش حجم مبادلات، نیاز به پول در گردش نیز بیش‌تر می‌شود، رفته‌رفته کمبود طلا و نقره خود به عامل محدودکننده‌ای بر سر راه گسترش مبادلات تبدیل شد. بنابراین، هر چند پول فلزی موجبات گسترش سریع تجارت را فراهم آورد اما نتوانست برای همیشه نیاز جامعه‌ی بشری را برآورده سازد.

۱- مثلاً برای حمل ۲۵۰۰۰ پوند سکه‌ی نقره‌ی انگلیسی ۸۳ کارگر موردنیاز بود.

فعالیت ۳-۱

با راهنمایی بزرگ‌ترها چند پول فلزی را که در گذشته در معاملات مورد استفاده قرار می‌گرفته است، نام ببرید و بررسی کنید که چرا این پول‌های فلزی از دور خارج شدند.

پول کاغذی

پیشرفت روزافزون جوامع انسانی، مشکلات جدیدی را در عرصه‌ی مبادله به همراه داشت. پول فلزی که پیش از این در معاملات کوچک بسیار کارساز بود، در گذر تحولات اقتصادی و ظهور معاملات بزرگ با مشکلاتی روبه‌رو شد. بنابراین، انسان‌ها برای حل این مشکلات باید چاره‌ای می‌اندیشیدند. در این میان، عده‌ای از تجار در معاملات خود به جای پرداخت سکه‌های فلزی رسیدی صادر می‌کردند که بیانگر بدهی آنان بود. طرف مقابل نیز بر اساس اصل اعتماد این رسید را می‌پذیرفت. به تدریج تجاری که به یک‌دیگر اعتماد داشتند، این رسیدها را بین خود رد و بدل می‌کردند. مردم هم برای مصون ماندن از خطرهای احتمالی و هم‌چنین رهایی یافتن از حمل مسکوکات در معامله‌ها، پول‌های خود را به تجار یا صرافان معتبر می‌سپردند و در مقابل، رسید دریافت می‌کردند و در معاملات خود این رسیدها را به کار می‌گرفتند تا جایی که در قرون وسطا، در شهر ونیز ایتالیا که از نقاط عمده‌ی تجارت دنیا بود، معامله با این رسیدها کاملاً عادی بود. این رسیدها در واقع نخستین اسکناس‌ها بودند و پشتوانه‌ی آن‌ها طلا و نقره‌ای بود که نزد صرافان و بازرگانان نگهداری می‌شد. گاهی برخی از صرافان و بازرگانان نمی‌توانستند سکه‌هایی را که طبق رسید، موظف به پرداخت آن‌ها بودند به صاحبانشان برگردانند. به همین جهت، جامعه مشکلاتی به وجود آمد که سبب اختلال در فعالیت‌های اقتصادی شد. دولت‌ها برای جلوگیری از بروز این گونه مشکلات، به ناچار چاپ و انتشار اسکناس را برعهده گرفتند.

پول ثبتی یا تحریری

پس از این که بانک‌ها فعالیت خود را گسترش دادند و شعب آن‌ها در نقاط مختلف در دسترس افراد قرار گرفت، خدمات مختلفی را در اختیار مشتری‌ها قرار دادند. از جمله‌ی این خدمات چک بود. در معاملاتی که با چک انجام می‌شود، در حقیقت پول نقد بین افراد رد و بدل نمی‌شود بلکه بانک موجودی حسابی را کاهش و موجودی حساب دیگری را افزایش می‌دهد. بانک‌ها با وام دادن بخشی از پول‌هایی که متعلق به دیگران ولی نزد آنان است، پول جدید یا پول بانکی خلق می‌کنند. به بیان دیگر، به اعتبار بخشی از پول‌های صاحبان سپرده‌ها پول جدیدی را در اقتصاد خلق می‌کنند که به آن «پول تحریری» یا «ثبتی» گفته می‌شود.

بانک‌ها با ایجاد چک و سازمان‌دهی فعالیت‌های اقتصادی از طریق آن، توانستند از میزان پول نقد در گردش بکاهند و سهم چک را در مبادلات افزایش دهند. استفاده از چک به میزان پیشرفت اقتصادی کشورها بستگی دارد. هر کشوری که از لحاظ اقتصادی پیشرفته‌تر باشد، سهم استفاده از چک در معاملاتش بیش‌تر است و برعکس. امروزه در کشورهای پیشرفته، مردم در معاملات خود برای پرداخت از شیوه‌های دیگری استفاده می‌کنند. اغلب این شیوه‌ها از مقدار پول نقد در گردش می‌کاهند. در اغلب این شیوه‌ها، پرداخت از طریق کارت‌های اعتباری صورت می‌گیرد. در برخی از فروشگاه‌های ایران نیز برای پرداخت از کارت‌های اعتباری استفاده می‌شود.

فعالیت ۲-۳

در مورد مزایای استفاده از چک به جای پول نقد در معاملات بحث کنید.

نقدینگی

به پول‌هایی که مردم به دلایل مختلف به بانک می‌سپارند، «سپرده» گفته می‌شود. سپرده در واقع بدهی بانک به مشتریانش است. سپرده‌ها بر دو نوع‌اند:

۱- سپرده‌ی دیداری: سپرده‌های دیداری، سپرده‌هایی هستند که موجودی آن‌ها به محض این که مشتری مطالبه کند، باید به او یا هر کس دیگری که او بخواهد، پرداخت گردد.

۲- سپرده‌ی غیردیداری: سپرده‌ی غیردیداری به دو صورت است: سپرده‌ی مدت‌دار و سپرده‌ی پس‌انداز.

سپرده‌ی مدت‌دار: حسابی است که پول مشتری برای مدتی تقریباً طولانی در آن نگهداری می‌شود و مشتری تا زمان سررسید، حق برداشت از آن را ندارد.

سپرده‌ی پس‌انداز: حسابی است که پول مشتری برای مدتی نامعین در آن نگهداری می‌شود اما مشتری می‌تواند با مراجعه به بانک، موجودی این حساب را در هر زمان که بخواهد دریافت کند.

منظور از «میزان نقدینگی» در اقتصاد کشور، مجموع اسکناس‌ها و مسکوکات موجود در دست مردم و سپرده‌های دیداری و غیردیداری آن‌ها نزد بانک‌هاست.

فعالیت ۳-۳

نحوه‌ی افتتاح حساب پس‌انداز را به کلاس گزارش دهید.

اهمیت پول

پول در اقتصاد امروز نقش بسیار مهم و اساسی دارد؛ تا جایی که اقتصاد کنونی را «اقتصاد پولی» نیز می‌گویند. فعالان صحنه‌ی اقتصاد، تولیدکنندگان، توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان هستند. تولیدکنندگان کالای تولیدی خود را در قبال پول می‌فروشند، توزیع‌کنندگان به ازای خدمتی که ارائه می‌دهند، پول دریافت می‌کنند و مصرف‌کنندگان با پرداخت پول، چیزی را که به آن نیاز دارند می‌خرند. بدون حضور پول هر یک از مجموعه‌های ذکر شده با مشکل

روبه‌رو می‌شود. پول با اجرای نقش حساس خود، زمینه‌ی فعالیت‌های اقتصادی و گسترش آن را برای دست‌اندرکاران صحنه‌ی اقتصاد فراهم می‌آورد.

شاید این نکته به ذهن شما خطور کند که از طریق معاوضه نیز می‌توان داد و ستد را انجام داد و به این ترتیب، به حضور پول در صحنه‌ی اقتصاد نیازی نیست اما همان‌طور که پیش از این گفتیم، مبادله‌ی پایاپای با مشکلاتی همراه بود که بشر برای رفع آن‌ها پول را به‌عنوان وسیله‌ی مبادله انتخاب کرد. در این جا برای روشن‌تر شدن اهمیت پول و ضرورت وجود آن در فعالیت‌های اقتصادی، به شرح وظایف پول می‌پردازیم.

وظایف پول

۱- وسیله‌ی پرداخت در مبادلات: وقتی فردی کالایی را می‌فروشد، بابت آن پول دریافت می‌کند و به‌وسیله‌ی پول دریافتی می‌تواند کالای موردنیاز خود را بخرد. افراد در مبادلات خود پول را می‌پذیرند؛ زیرا می‌دانند که دیگران نیز هنگام فروش کالاها یا خدمات خود، آن را خواهند پذیرفت. نقش اصلی پول در مبادلات، تسهیل مبادله است.

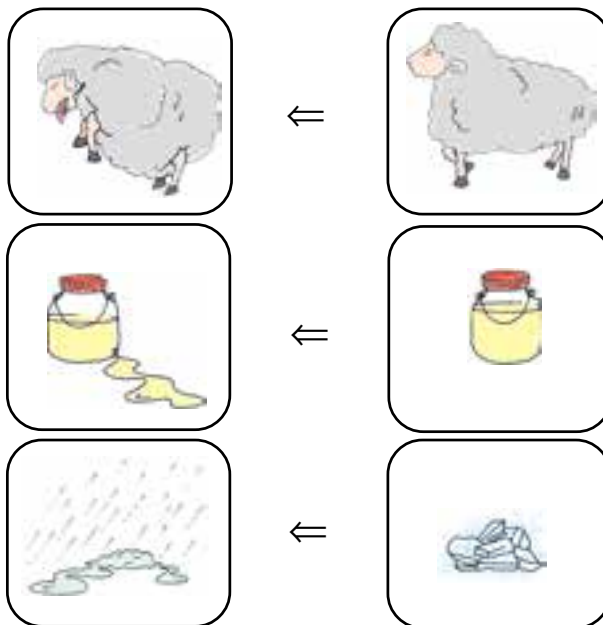
۲- وسیله‌ی سنجش ارزش: به‌وسیله‌ی پول می‌توان ارزش کالاها را مشخص کرد و سپس ارزش نسبی آن‌ها را با هم سنجید. این عمل پول، کار خرید و فروش کالاهای

مختلف را آسان می‌کند. هر یک از کشورها، دارای واحد ارزش خاص خود هستند؛ مثلاً واحد ارزش در کشور آلمان مارک، در انگلیس پوند و در ایران ریال است.

۳- وسیله‌ی پس‌انداز و حفظ ارزش: افراد نیازهای گوناگونی دارند که با پرداخت پول آن‌ها را رفع می‌کنند. بعضی نیازها هر روزه و بعضی در طول زمان پیش می‌آیند و فرد همواره باید مقداری پول را برای رفع نیازها نزد خود نگهداری کند. علاوه بر مخارج روزمره، برخی مخارج غیرقابل پیش‌بینی نیز وجود دارد که در موقعیت‌های خاص پیش می‌آید. افراد پول‌هایی را که نزد خود پس‌انداز کرده‌اند، به‌عنوان وسیله‌ی حفظ ارزش در زمان لازم مورد استفاده قرار می‌دهند.

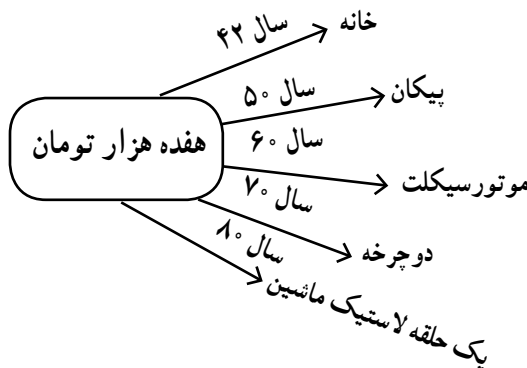
۴- وسیله‌ی پرداخت‌های آتی: در صورتی که پول بتواند حفظ ارزش کند، می‌تواند وسیله‌ی مناسبی برای پرداخت‌های آتی نیز باشد. این وظیفه‌ی پول در روزگار

ما کاملاً محسوس است؛ زیرا اکثر معاملات تجاری در مقابل پرداخت‌های آتی صورت می‌گیرد. خریداری اقساطی و رد و بدل کردن حواله‌های بانکی از همین نوع‌اند. این نوع پرداخت اغلب مورد قبول مردم است.

قدرت خرید پول

حتماً در گفت‌وگوهای روزمره از اطرافیان شنیده‌اید که در سال‌های گذشته کسی که یک میلیون تومان پول داشت، می‌توانست با آن یک دستگاه آپارتمان بخرد یا با ۵۰,۰۰۰ تومان می‌شد یک دستگاه اتومبیل پیکان خرید اما در حال حاضر با ده میلیون تومان هم نمی‌توان یک دستگاه آپارتمان خرید و برای خرید یک دستگاه اتومبیل پیکان نو بیش از ۵,۰۰۰,۰۰۰ تومان پول موردنیاز است. بنابراین، وقتی یک واحد پول بتواند در طول زمان ارزش خود را حفظ کند، می‌گوییم که قدرت خرید آن دستخوش تغییر است.

از مثال‌های گفته شده می‌توان چنین نتیجه گرفت که پول نتوانسته است ارزش خود را حفظ کند و به همین دلیل می‌گوییم قدرت خریدش را از دست داده است. از آن جا که پول در مقابل سطح عمومی قیمت‌ها ارزش خود را حفظ نکرده است، می‌توان نتیجه گرفت که قدرت خرید آن به سطح عمومی قیمت‌ها در جامعه بستگی دارد. به بیان دیگر، هر چه سطح عمومی قیمت‌ها افزایش یابد، قدرت خرید پول کاهش می‌یابد و برعکس، با پایین رفتن سطح عمومی قیمت‌ها قدرت خرید پول افزایش می‌یابد. یکی از دلایل کاهش قدرت خرید پول، حجم زیاد پول نسبت به تولید در یک جامعه است. هر چه حجم پول نسبت به تولید جامعه کم‌تر باشد، قدرت خرید آن بیش‌تر می‌شود و در صورت افزایش حجم پول، قدرت خرید آن کاهش می‌یابد. به این ترتیب، اگر کشوری با افزایش حجم پول روبه‌رو باشد، زمینه برای بروز تورّم – که یکی از مشکلات اقتصادی است – در آن کشور فراهم می‌آید. از این بحث می‌توان چنین نتیجه گرفت که کاهش قدرت خرید پول در یک جامعه، نتیجه‌ی وجود تورّم در آن جامعه است.

تورّم

تورّم از نظر علم اقتصاد عبارت از افزایش بی‌رویه و مداوم سطح قیمت‌هاست. در مورد علت به‌وجود آمدن تورّم در یک جامعه، نظریه‌های مختلفی وجود دارد. یکی از نظریه‌های اصلی در این باره، علت تورّم را نابرابری عرضه و تقاضای کل در جامعه می‌داند. این فزونی تقاضا بر عرضه به‌صورت افزایش قیمت‌ها بروز می‌کند. همان‌گونه که پیش از این گفته شد، اگر افزایش پول در جامعه با افزایش تولید هماهنگ نباشد، می‌تواند سبب تورّم شود. برای این که بدانید چگونه پول می‌تواند عامل ایجاد تورّم باشد، به مثال زیر توجه کنید.

فرض کنید دولت برای تأمین هزینه‌های خود، اسکناس جدیدی چاپ کند. تزریق این پول جدید به اقتصاد باعث افزایش درآمد مردم می‌شود و به دنبال آن تقاضای مردم برای کالاها و خدمات بالا می‌رود. حال اگر تولید کالاها و خدمات نتواند به سرعت افزایش یابد،

۱- مجموع میزان اسکناس‌ها و مسکوکاتی که در دست اشخاص است و سپرده‌های دیداری بخش خصوصی را حجم پول می‌گویند.

این افزایش تقاضا، باعث افزایش قیمت‌ها خواهد شد. پس اگر در اقتصاد یک جامعه بین حجم پول در گردش و عرضه‌ی کالاها و خدمات تناسب وجود نداشته باشد، قدرت خرید پول کاهش می‌یابد. پس پیامد این امر که خود را به صورت افزایش بی‌رویه‌ی قیمت‌ها نشان می‌دهد، چیزی جز تورّم نیست.

سیاست‌های پولی

سیاست‌های پولی: به سیاست‌هایی که دولت از طریق بانک مرکزی برای کنترل پول و حفظ ارزش آن اعمال می‌کند، سیاست‌های پولی می‌گویند. سیاست‌های پولی معمولاً به دو شکل انجام می‌پذیرد:

۱- کاهش حجم پول در گردش

۲- افزایش حجم پول در گردش

۱- کاهش حجم پول در گردش (سیاست انقباضی پول): زمانی که اقتصاد کشور دچار تورّم شده است، مخارج دولت زیاد می‌شود و سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت زیاد روبه افزایش می‌گذارد. برای پیش‌گیری از افزایش قیمت‌ها یا کاهش سرعت آن، بانک مرکزی سیاست کاهش حجم پول در گردش را به کار می‌گیرد و وارد عمل می‌شود.

عمده‌ترین روش‌هایی که بانک‌های مرکزی برای کاهش حجم پول به کار می‌گیرند، عبارت‌اند از:

الف) افزایش نرخ سپرده‌های قانونی: این روش از طریق تغییر در نرخ سپرده‌های قانونی نزد بانک‌ها اعمال می‌شود. بانک مرکزی با افزایش نرخ سپرده‌های قانونی^۱، حجم پول در گردش را کاهش می‌دهد.

ب) افزایش نرخ تنزیل مجدد: بانک مرکزی با افزایش نرخ تنزیل مجدد^۲، فعالیت بانک‌های تجاری را در زمینه‌ی اعطای وام محدود می‌کند.

پ) سیاست بازار باز (فروش اوراق قرضه): در این روش، بانک مرکزی می‌تواند با فروش اوراق قرضه به‌طور مستقیم از مقدار پول در دست مردم بکاهد.

۲- افزایش حجم پول در گردش (سیاست انبساطی پول): اگر در جامعه‌ای اقتصاد دچار رکود باشد، بی‌کاری به شکلی گسترده رواج پیدا می‌کند. در صورت طولانی شدن دوره‌ی بی‌کاری، سطح عمومی قیمت‌ها کاهش می‌یابد. در این شرایط، به دلیل این که تولیدکنندگان انگیزه‌ای برای تولید ندارند، سطح تولید کاهش می‌یابد. برای رهایی از این وضعیت، دولت می‌تواند با اعمال سیاست‌های انبساطی، حجم پول در گردش را افزایش دهد.

روش‌هایی که بانک مرکزی برای افزایش حجم پول به کار می‌گیرد، عبارت‌اند از:
الف) پایین آوردن نسبت ذخایر قانونی: هر چه ذخایر قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی پایین‌تر باشد، مقدار پولی که در اختیار بانک‌ها می‌ماند، بیش‌تر است. در نتیجه، آن‌ها قادر به تزریق پول بیش‌تری در اقتصاد خواهند بود.

ب) پایین آوردن نرخ تنزیل مجدد: زمانی که نرخ تنزیل مجدد بانک مرکزی کاهش می‌یابد، بانک‌ها اسناد اعتباری خود را به بانک مرکزی می‌دهند و قبل از زمان سررسید آن پول دریافت می‌کنند. آن‌گاه با وام دادن به مردم، این پول‌ها را به بازار تزریق می‌کنند.
پ) خرید اوراق قرضه‌ی در دست مردم: دولت اوراق قرضه‌ای را که در دست مردم

۱- وقتی مردم پول خود را نزد بانک‌ها پس‌انداز می‌کنند، طبق قانون، بانک‌ها موظف‌اند درصدی از این سپرده‌ها را نزد بانک مرکزی به ودیعه گذارند که به آن «سپرده‌ی قانونی» می‌گویند.

۲- بانک‌ها سفته و برات و سایر اوراق اعتباری مردم را با نرخ معینی تنزیل می‌کنند؛ یعنی، آن‌ها را به قیمتی کم‌تر از ارزش اسمی‌شان خریداری می‌کنند. در صورتی که بانک‌ها به نقدینگی نیاز داشته باشند، می‌توانند اوراق یاد شده را به بهره‌ی کم‌تری در بانک مرکزی تنزیل مجدد کنند. بانک مرکزی در حالت تورم، نرخ تنزیل مجدد را افزایش می‌دهد و در حال رکود از آن می‌کاهد.

است، می‌خرد و در مقابل، به آن‌ها پول می‌دهد. با این عمل، مقدار پول موجود در جامعه افزایش می‌یابد.

سیاست‌های مالی

سیاست‌های مالی نیز از ابزارهایی است که دولت برای سامان دادن به وضعیت اقتصاد کشور از آن‌ها استفاده می‌کند.

به سیاست‌هایی که با به‌کارگیری آن‌ها دولت عملاً در هزینه‌ها یا درآمدهای عمومی خود تغییراتی به‌وجود می‌آورد، سیاست‌های مالی می‌گویند.

این نوع سیاست‌ها از طریق ایجاد تغییر در هزینه‌های عمومی یا دریافت مالیات‌ها انجام می‌پذیرد.

اگر دولت بخواهد سیاست‌های مالی خود را از طریق هزینه‌های عمومی انجام دهد، حتماً باید هزینه‌هایی را مورد توجه قرار دهد که اهمیت کم‌تری دارند. در غیر این صورت، با مشکلات دیگری روبه‌رو خواهد شد. برای مثال، اگر هزینه‌های سرمایه‌گذاری را کاهش دهد، در آینده با مشکل کاهش عرضه‌ی کالا روبه‌رو می‌شود.

اجرای این گونه سیاست‌ها با مشکلاتی همراه است اما دولت‌ها در شرایط خاص از آن‌ها استفاده می‌کنند.

شیوه‌ی دیگری که دولت‌ها برای اجرای سیاست‌های مالی در پیش می‌گیرند، استفاده از مالیات است. دولت با توسل به مالیات‌های مستقیم – مثل مالیات بر درآمد اشخاص – و غیرمستقیم – مثل برقراری مالیات بر کالاها و خدمات مختلف یا به اصطلاح مالیات بر مصرف – قدرت خرید مردم و توانایی سرمایه‌گذاری شرکت‌ها را تغییر می‌دهد و از این طریق، اقتصاد کشور را کنترل می‌کند.

سیاست مالی نیز می‌تواند مانند سیاست پولی انبساطی یا انقباضی باشد. در سیاست‌های انبساطی، دولت با افزایش مخارج یا کاهش مالیات‌ها و در سیاست‌های انقباضی با کاهش مخارج یا افزایش مالیات‌ها به هدف خود – که تنظیم و کنترل اقتصاد است – دست می‌یابد.

پرسش

- ۱- انتخاب فلزات به عنوان پول چه مزایا و چه مشکلاتی داشت؟
- ۲- چه عواملی موجب پیدایش پول کاغذی شد؟
- ۳- به نظر شما استفاده از پول تحریری و کارت اعتباری به جای اسکناس، برای جامعه چه مزایایی دارد؟
- ۴- به نظر شما بین ارزش پول و حجم آن چه ارتباطی وجود دارد؟
- ۵- رابطه‌ی تورّم و ارزش پول را تجزیه و تحلیل کنید.
- ۶- نشر اسکناس در چه صورت موجب ایجاد تورّم در جامعه می‌شود؟
- ۷- بانک مرکزی چرا و با چه شیوه‌هایی حجم پول را کاهش می‌دهد؟
- ۸- هدف بانک مرکزی از خرید یا فروش اوراق قرضه چیست؟